

منشا درک علیت (۱ از ۲)

مروری سریع بر آنچه خوانده‌ایم:

علیت رابطه‌ای وجودی است که کلمه ی « چرا » بازتابی از درک رابطه‌ی علیت است. علت: به وجود آورنده / معلول: به وجود آمده

منشاء درک و پذیرش رابطه ی علیت:

در کتاب درسی چهار دیدگاه در رابطه با چگونگی درک و پذیرش علیت مطرح شده است:

۱- دکارت ۲- اکثر تجربه گرایان ۳- دیوید هیوم

۴- فلاسفه‌ی مسلمان

اصل علیت در دیدگاه دکارت :

۱- غیر تجربی و پذیرش آن پایه ی هر تجربه ای است.

۲- جزء اصول اولیه و فطری و مادرزادی.

۳- یافتن مصداق های علت و معلول نیازمند تجربه است.

تجربه گرایان:

گروهی که هر چیز را بر اساس حس و تجربه تحلیل می کنند.

درک اصل علیت از دیدگاه تجربه گرایان:

انسان از طریق حس _____ توالی یا هم زمانی پدیده ها را مشاهده می کند و از این طریق رابطه ی علیت را درک می کند و بنا می نهد.

مثال تجربه گرایان برای درک رابطه ی علیت:

زمین همواره با آمدن خورشید، روشن می شود. _____ انسان متوجه توالی میان این دو پدیده شده است و دانسته تا خورشید نیاید، زمین هم روشن نمی شود. یعنی رابطه ی ضروری میان طلوع خورشید و روشن شدن زمین یافته و اسم این رابطه را علیت گذاشته است.

دیوید هیوم 
فلسوفی تجربه گرا
فیلسوف قرن هجدهم انگلستان

دیوید هیوم هم چون سایر تجربه گرایان، تنها راه شناخت واقعیت را حس و تجربه می داند اما دیدگاه او درباره ی علیت با سایر تجربه گرایان متفاوت است.

علیت از دیدگاه هیوم: ۱- علیت یک رابطه ی حسی و تجربی نیست.

۲- حس تنها می تواند اجسام، رنگها، شکلها، توالی میان پدیدهها و اموری از این قبیل را به ما نشان دهد.

۳- حس رابطه‌ی ضروری میان علت و معلول را درک نمی‌کند.

مثال: چشم، پشت سر هم آمدن (توالی) طلوع خورشید و روشن شدن زمین را می‌بیند اما رابطه‌ی ضروری میان طلوع خورشید و روشنی زمین قابل مشاهده نیست و از آنجایی که از دیدگاه هیوم تنها راه شناخت واقعیات حس و تجربه است، بنابراین اصل علیت یک امر واقعی و خارجی نیست بلکه امری ذهنی است.

هیوم در صدد تبیین چرایی باور عمومی آدمیان به اصل علیت است یعنی می‌خواهد توضیح دهد چطور علیت با اینکه امری قابل حس و واقعی نیست، مورد قبول بسیاری از انسان‌ها قرار گرفته است.

راه حل هیوم

بر اثر تکرار توالی میان دو پدیده (مثلاً مشاهده‌ی طلوع خورشید و روشن شدن زمین) در ذهن ما چنین منعکس می‌شود که یک رابطه‌ی ضروری میان طلوع خورشید و روشن شدن زمین وجود دارد. او این انعکاس ذهنی را تداعی می‌نامد و می‌گوید تداعی علیت یک حالت روانی ناشی از توالی (پشت سر هم آمدن) پدیده‌هاست. از این طریق (تداعی) است که پنداشته ایم رابطه‌ی ضروری علت و معلول میان طلوع خورشید و روشن شدن زمین برقرار است.